

Efterkalkulationen og det kortperiodiske driftsregnskab udført under anvendelse af moderne kontortekniske hjælpemidler

Af Hans Rørdam¹⁾.

Det kortperiodiske driftsregnskab er for mange en ønskedrøm, hvis realisation man viger tilbage for alene ved tanken om mere end een gang årligt at skulle gennemgå alle en årsafslutnings kvaler med lageroptælling, kontoafslutning og opstilling af råbalance.

Denne artikel har til formål at vise, hvorledes man på en relativt ukompliceret måde kan opstille sit kortperiodiske driftsregnskab, idet man dels fører det rent tabellarisk uden anvendelse af det dobbelte bogholderis principper, og dels betjener sig af den såkaldte pinsorteringsteknik.

Som eksempel benyttes forretningsgangen, som den kan tænkes at forme sig for en mellemstor kartonnagefabrik med ca. 50 arbejdere. Først gennemgås den anvendte teknik, derefter de anvendte formularer i afsnittene »akkordsedlen«, »efterkalkulationen« og »driftsregnskabet«, og endelig gennemgås talmaterialets overførsel til driftsregnskabet.

Teknik.

Ved pinsortering forstår man en arbejdsmetode, hvorved man med de allerenkleste tekniske hjælpemidler er i stand til at sortere et materiale med meget stor hastighed.

Metoden bygger på anvendelsen af en formular, hvis kant er forsynet med huller, der ved hjælp af en dertil indrettet tang kan forandres til hak. Stikker man derefter en strikkepind gennem et af hullerne i en håndfuld kort, hvoraf nogle er klippet og andre ikke, da vil de klippede kort, såsnart bunken løftes op ved hjælp af strikkepinden, falde ud, medens de uklippede kort bliver hængende på strikkepinden.

Tænker man sig en almindelig akkordseddel indrettet som pinsorteringsformular, kan man ved hjælp af sin tang klippe f. eks.

¹⁾ Sekretær, H. A.

arbejderens nummer,
operationens nummer og
ordrens nummer

og derefter ved hjælp af strikkepinden sortere disse akkordsedler til brug for

lønningsregnskab,
driftsregnskab og
efterkalkulation.

Ved sunbord-metoden forstår man anvendelsen af formularer med samme fortrykte oplysning placeret på samme sted på de enkelte formularer, således at man — ved at lægge formularerne tagstensforskudt med talkolonnen fri — forener kolonnearkets og losbladets fordele.

Dette vil sige, at man — ved at indsætte sin efterkalkulation som en sunbordsformular med de enkelte operationer som tekst — desuden kan anvende efterkalkulationerne, når disse tværtælles pr. operation, til brug for et kortperiodisk driftsregnskab.

Akkordsedlen.

Som grundlag for lønberegning og kalkulation oprettes en akkordseddel (figur I) pr. arbejder- og pr. ordrenummer. Denne akkordseddel gælder for en uge ad gangen, og alle akkorder (sats pr. 100 stk.) afsluttes hver uge, således at man ikke behøver at tage hensyn til eventuelle akkordforskud.

Akkordsedlen, der er indrettet som et pinsorteringskort, har rubrikker for

arbejderens nummer,
maskin- eller pladsnummer,
ordrenummer og æskenummer samt
bemærkninger og godkendelse.

Herefter følger 6 kolonner med hver 8 linier, hvorpå antal fremstillede bunde og låg samt medgået tid føres, efterhånden som arbejdet med æsken skrider frem i ugens løb.

Kolonnen med de sorte hak og tallene fra 1 til 16 anvendes til brug for kortets nøjagtige stilling i et kontrolur, der stempler tiden for, hvornår arbejdet er påbegyndt, og hvornår det er afsluttet. Timekolonnen er delt i normal- og overarbejdstimer. Procentkolonnen bruges til angivelse af, om akkorder beregnes med eller uden fradrag af procenter henholdsvis for maskin- og håndarbejde.

Ene	Uge	Plads	Antal	Timer	Kroner	Uge	Plads	Antal	Timer	Kroner																																																																																
											Uge	Plads	Antal	Timer	Kroner																																																																											
Ene	Ene	Ene																																																																																								
											Tiere	Tiere	Tiere																																																																													
																					Hundreder	Hundreder	Hundreder																																																																			
																															Tusinder	Tusinder	Tusinder																																																									
																																									Materialer	Materialer																																																
																																																			Løn	Løn																																						
																																																													I	I								= 0,75																				
																																																																							II	II								= 0,80										
																																																																																	III	III								= 1,10
V	V								= 1,75																																																																																	
										VI	VI								= 2,00																																																																							
																				VII	VII								= 2,50																																																													
																														VIII	VIII								= 3,10																																																			
																																								IX	IX								= 4,50																																									
																																																		X	X								= 5,00																															
																																																												Ialt I. P. O.	Ialt I. P. O.																													
																																																																						Kostpris	Kostpris																			
																																																																																Salgspris	Salgspris									

Fig. II gengivet med tilladelse af A/S Dansk Organisations-Institut

af samme udseende som akkordsedlen, men eventuelt af en anden farve. Denne seddel klippes kun for arbejdersnummer.

Efter endt udregning sorteres akkordsedlerne i arbejdersnummerorden til brug for afregningen af løn med de enkelte arbejdere.

Maskinbelastningsstatistik.

Herefter sorteres ugesedlerne i maskin- eller pladsnummerorden til brug for en maskinbelastningsstatistik, og det virkelige timeantal konfronteres med det budgetterede.

Efterkalkulationen.

Til brug for efterkalkulationen sorteres sedlerne herefter i ordrenummerorden, og da sedlerne forinden var sorteret, først i arbejder-

orden og derefter i maskinorden, er materialet derfor ordnet som følger:

1. Ordrenummerorden, herunder i
2. maskinnummerorden, herunder i
3. arbejdersnummerorden.

Samtidig med at akkordsedlerne sorteres i ordrenummerorden, sorteres en efterkalkulationsformular (figur II) ind sammen med disse, denne formular er af samme format som ugesedlerne og er i venstre side forsynet med pinsorteringshuller pr. ordrenummer svarende til akkordsedlernes.

Idet man anvender en additionsmaskine sammentælles

- 1) antal fremstillede æsker,
- 2) medgåede timer og
- 3) udbetalte lønkroner

pr. maskin- eller pladsnummer, og tallene overføres til efterkalkulationsformularen.

Antalskolonnen er en kontrolkolonne, idet det samme antal enheder skal fremstilles ved hver maskine; timekolonnen angiver det antal timer, maskinen har været anvendt til brug for ordren, og kronekolonnen angiver den medgåede løn pr. maskin- eller pladsnummer.

Efterkalkulationen afsluttes derefter som følger:

Materialerne overføres fra ordrens materialerekvisitioner på linien »materialer«, kronekolonnen sammentælles, og resultatet indføres på linien »løn«.

Maskintimer af samme timepris sammentælles pr. omkostningsgruppe på linierne I—X; det fremkomne timetal multipliceres med den fortrykte timepris, og de fremkomne kronebeløb adderes på linien »Ialt I. P. O.«, hvorefter materialer, løn og I. P. O. adderes, og kostprisen fremkommer.

Man vil lægge mærke til, at denne efterkalkulationsformular i »venstre side« fortæller om det medgåede antal maskintimer specificeret på de enkelte maskiner i den rækkefølge, hvori de påløber i produktionsprocessen, medens »højre side« angiver timerne mere summarisk ordnet efter »dyrhedsgraden«.

Venstre side har betydning, når en lignende vare skal forkalkuleres medens højre side er af betydning for det kortperiodiske driftsregnskab og herigennem for ansættelsen af maskintimepriserne.

Når alle oplysninger er overført fra akkordsedlen til efterkalkulationsformularen, arkiveres akkordsedlen, medens efterkalkulationen opbevares til brug for det kortperiodiske driftsregnskab, som udarbejdes f. eks. 12 gange årligt for perioder bestående af hele uger.

Driftsregnskabet.

Det tabellariske driftsregnskab vises i fig. III.

Tabellen er delt vandret i 4 hovedgrupper:

1. Påløbne omkostninger.
2. Inddækkede omkostninger.
3. Kalkulationsdifferencer.
4. Driftsresultatet.

1. *Påløbne omkostninger.* Udgifter til løn, materialer og indirekte produktionsomkostninger periodeafgrænses og omvurderes i de første kolonner, således at periodens omkostninger er at finde i 4. kolonne.

Da regnskabsperioden tænkes bestående af hele uger, bliver der for lønnens vedkommende ikke tale om nogen til- eller afgang.

De næste 10 kolonner anvendes til en fordeling af de indirekte omkostninger på 10 omkostningsgrupper, der hver især består af omkostningssteder med samme timepris (Gruppe V til IX er af pladshensyn udeladt i figuren).

Som kontrol sammentælles linien »Ialt« og kolonnen »Omkostningsarter«, der skal give samme resultat.

2. *Inddækkede omkostninger.* Fra akkordsedler for igangværende og afsluttede arbejder overføres periodens inddækkede omkostninger. Om den her anvendte fremgangsmåde henvises til afsnittet »talmaterialets overførsel«.

3. *Kalkulationsdifferencer.* Forskellen mellem påløbne og inddækkede omkostninger giver kalkulationsdifferencerne. For løn og materialers vedkommende er der ikke tale om egentlige kalkulationsdifferencer, men snarere om en kontrolforanstaltning.

Løn. Påløben løn fås fra lønningslisten og inddækket løn fra akkordsedlerne. Den lille difference på - 120 kan skyldes, at dyrtidstillægget er udregnet mere summarisk på akkordsedlerne end på lønningsafregningen, medens en unormalt stor difference på dette punkt kunne betyde, at man uretmæssigt havde manipuleret med akkordsedlerne.

Materialer. Forbrugte materialer føres efter lagerforvalterens karte-tek og de inddækkede materialer efter materialerekquisitionen, som værkføreren attesterer. En difference her vil derfor kunne henføres til en fejl begået af lagerforvalteren.

Med hensyn til *indirekte produktionsomkostninger* er der tale om egentlige kalkulationsdifferencer, der kan henføres til forskelle mellem

- 1) budgetterede maskintimer og
- 2) maskinstatistikens tal.

samt endvidere til forskelle mellem

- 1) budgetterede omkostninger og
- 2) påløbne omkostninger.

		Udg.arter	Fra forr. periode	Til næste periode	Omk.arter	Indirekte produktionsomkostninger					
						gr. I	gr. II	gr. III	gr. IV	gr. X	
Påløbne omkostninger	LØN	3000			3000						
	MATERIALER	10000	+2000	+4000	8000						
	Husleje	1200		+800	400	10	8	20	40	80	
	Afskrivninger		÷30000	÷36000	6000	250	900	800	500	1200	
	Lys og varme		÷700	÷1200	500	12	10	25	50	95	
	Kraft		÷900	÷1700	800	40	120	110	70	150	
	Gager	1800			1800	180	180	180	180	180	
	Uprod. løn	250			250				100	150	
	Forsikringer	200	+50	+100	150	10	15	10	20	30	
	Administration	1000		+200	800	60	60	60	100	120	
	I. O. P. ialt	4480			10700	562	1293	1205	1060	2005	
IALT	17450	÷29550	÷33800	21700							
Inddækkede omkostninger	færdig arb.	LØN			1880						
		MATERIALER			4000						
		I. P. O.			6000	300	800	700	760	800	
	igangv. arb.	ult. ÷ primo	LØN			1000					
			MATERIALER			4000					
			I. P. O.			4000	250	500	600	300	200
	ialt	LØN			2880						
		MATERIALER			8000						
		I. P. O.			10000	550	1300	1300	1060	1000	
Kalkuleret difference	LØN			÷120							
	MATERIALER			0							
	I. P. O.			÷700	÷62	+7	+95	0	÷1005		
Salgsindtægt					40000						
÷ solgte varer til kostpris					35000						
Bruttofortjeneste					5000						
÷ Handelsomkostninger					2000						
+/- kalkuleret difference					÷820						
Nettofortjeneste					2180						

Fig. III, gengivet med tilladelse af A/S Dansk Organisations-Institut

Det vil sige, at man bliver adviseret om, at en korrektion er nødvendig af tælleren og nævneren i brøken

$$\frac{\text{budgetterede omkostninger}}{\text{budgetterede maskintimer}}$$

således at man hele tiden søger hen imod de maskintimepriser, som giver de mindste kalkulationsdifferencer.

4. *Driftsresultatet.* Det kortperiodiske driftsresultat opgøres i tabelens sidste del, idet man fra bruttofortjenesten trækker handelsomkostninger og kalkulationsdifferencer, dersom disse ikke skal lægges til.

Driftsregnskabet samler i sine rubrikker tallene fra akkord- og timesedler, materialerekvisitioner og visse af finansbogholderiets konti. Vi så foran, hvorledes man når frem til disse tal, når arbejdet tilrettelægges over pinsortering og sumbord.

Talmaterialets overførsel til driftsregnskabet.

Ved en regnskabsperiodes slutning sammentælles materialer, løn og »I. P. O. pr. omkostningsgruppe« for hele beholdningen af efterkalkulationer.

Dette gøres ved hjælp af et sumbord, hvorpå man oplægger de *afsluttede* kalkulationer tagstensforskudt, således at den yderste højre kolonne er synlig — til det formål er efterkalkulationerne i overste kant forsynet med huller —, hvorefter linierne adderes vandret på en totalslip. De *uafsluttede* kalkulationers maskintimer overføres under eet til den højre side af en blank efterkalkulationsformular, der således er totalslip for uafsluttede kalkulationer.

Totalslippene for afsluttede + uafsluttede kalkulationer ÷ sidste regnskabsperiodes totalslip for uafsluttede kalkulationer viser derefter de i perioden inddækkede omkostninger.

På de uafsluttede efterkalkulationsformularer indstreges for tydelighedens skyld grænsen mellem de forskellige regnskabsperioder med en rød blyant, dette er af betydning for de ganske enkelte tilfælde, hvor en ordre i det her nævnte eksempel befinder sig under fabrikation i mere end to regnskabsperioder.

Fra totalslippen for afsluttede kalkulationer overføres tallene til tabellens hovedgrupper I—X (figur III) samt til rubrikerne løn og materialer. Hertil adderes totalslippens tal for periodens uafsluttede kalkulationer (ultimo) ÷ den tidligere periodes totalslip for uafsluttede kalkulationer (primo). Tallene for disse to grupper af inddækkede omkostninger subtraheres de paløbne omkostninger, hvorefter en kalkulationsdifference fremkommer